

Pluripolaritatea spiritualității și dialogul confesiunilor creștine

Patriarhul Kiril al Moscovei și al întregii Rusii a fost prezent, la sfârșit de octombrie a.c., în România. Aici a luat parte la ceremoniile dedicate Sfântului Dimitrie cel Nou, la o slujbă Te Deum marcând împlinirea a 10 ani de la întronizarea patriarhului Daniel, precum și la alte manifestări de înaltă semnificație creștină. Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Rusiei a invocat, în acest context, „comuniunea frățească dintre noi și întărirea relațiilor dintre bisericile noastre”. Ceea ce reprezintă o necesară deschidere spre un dialog spiritual constructiv, susținut și de BOR, în cadrul ortodoxismului, cu implicații pozitive pentru fructuoase apropieri în planul și mai larg al creștinismului în general.

Acest eveniment m-a îndemnat, d-le profesor **Viorel Roman**, să vă adresez rândurile de față, reacție, poate întârziată, la felul în care priviți dvs, ca și alți comentatori, problemele dialogului intracreștin, probleme altfel vitale nu doar în ordine religioasă, ci pentru însăși civilizația europeană și unitatea ei spirituală.

D-le profesor **Viorel Roman**, considerațiile dvs din lucrarea „**România 2012. Articole, interviuri, opinii**” (Dr. Dieter Falk Verlag) gravitează predilect pe ideea, obsedantă, că românii din Estul și Sudul Carpaților sunt „moldo-valahi” prizonieri în grupa

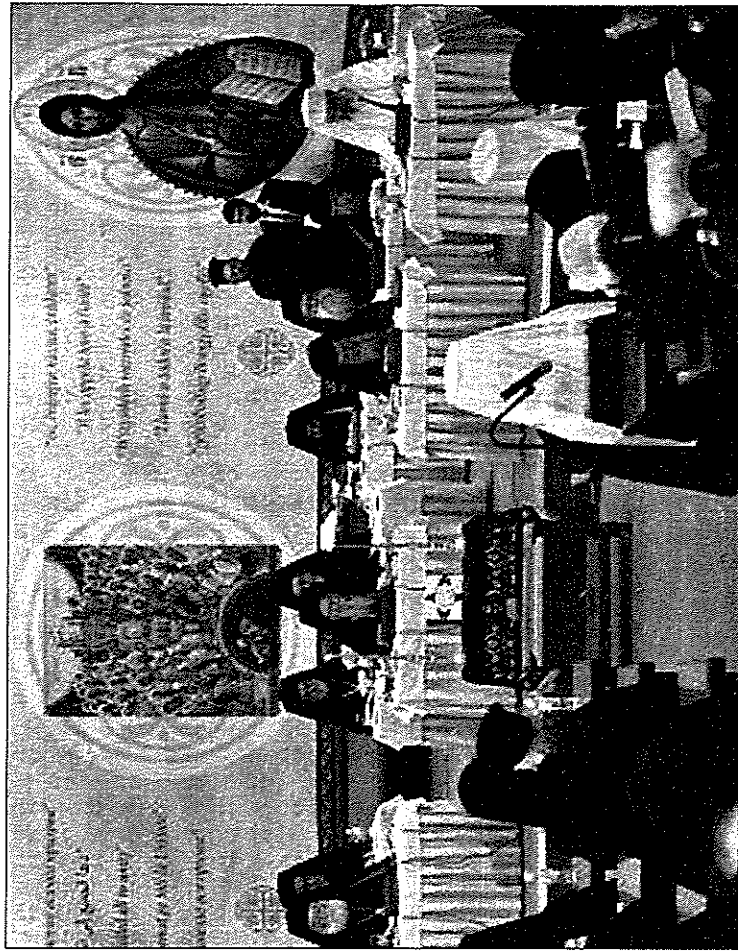
ortodoxismului greco-moscovit și că salvarea lor nu poate veni decât din partea Romei catolice în care ar urma să se integreze.

Această viziune la aspectul unei nete platforme ideologice, substituindu-se adevărului de care vă îndepărtați astfel tot mai mult. În fața acestei nete alunecări, nu voi putea să mă opresc atât la nuanțele problemei, cât mai ales la ceea ce mi se pare a fi esențial.

Dvs roștiți apăsător că, „*politic, românii sunt în Europa occidentală, din punct de vedere religios, în cea orientală*” (p. 111). Suntem însă, după criteriul politic, deja în Europa occidentală și, cumva, chiar trebuie să fim acolo? Da, în ce privește obiectivele politice asumate - statul de drept, garantarea drepturilor omului și celelalte valori democratice - ne înscrim în trendul la care am convenit și pe care ar fi să-l urmăm ca pe un drum propriu, fără a deveni prin aceasta consacrat „occidentali”. Noi nu ne propunem să fim neapărat occidentali, ci să fim noi înșine în efortul construcției naționale a valorilor. Altfel, vom fi condamnați să

imităm, să „implementăm”, să acoperim formal imperative, modele și idealuri care, dimpotrivă, urmează să fie expresia - căutată și aflată de noi înșine - a manifestării noastre ca națiune veritabil democratică.

Indiscutabil, Vestul, în ce prezintă el ca performanță valorică, este un reper, însă raportarea la el nu numai că nu ne transformă în occidentali, dar nici nu trebuie să-și propună așa ceva. Nu poți construi o realitate prin imitație formală; ea duce la eșecul formelor fără fond, înregistrat într-o măsură în etapa modernizării statului român. Trebuie să rămânem ceea ce suntem și vrem să fim, oricât

de banal ar părea astăzi unora îndemnul; numai astfel e posibil dialogul cu Occidentul. El are a fi reciproc, ca să poată fi dialog cu adevărat. Fără această condiție, eșuează în monolog, cu sens unic de circulație a valorilor. Ceea ce duce la depersonalizare colectivă, la dependență economică, la o nouă formă de colonialism: colonialism intracomunitar.

Cetățeanul vest-european iubește Occidentul, cât o poate face, fiind tocmai ceea ce este; dacă încerc să o fac precum el, eu nu mai sunt ceea ce sunt. Or, numai fiind astfel, pot întâmpina și prețui ceea ce reprezintă Vestul. Uniunea Europeană și, cu timpul, Europa întreagă vor fi ca o căsătorie heteronomă a popoarelor, nu o entitate indistinctă, reductivă la o voce hotărâtă să le acopere pe toate celelalte. Integrearea europeană nu este integrarea „în Occident”, ci integrarea tuturor părților ei componente într-o realitate devenită armonică prin vocea

fiecărui interpret, fie el din orice parte a continentului, parte care nu mai rămâne „colț de Europă”, „periferie” ori alte asemenea statuați reductive.

Și, dacă așa văd integrarea politică, de ce aş accepta atunci, cu dvs, că, din punct de vedere religios, „am rămas” în Europa orientală, cu alte cuvinte că suntem prizonierii ei, depășiți de ritmul galopant, cum ar veni, al creștinismului occidental? Galopant, însă spre ce? Au metafizica, spiritualitatea vectorii istorici imediați? Rezultă nu că *am rămas*, ci că *suntem*, că acesta este modul nostru de a fi - atât cât este - și sub aspectul opțiunii religioase; ea are o bază istorică, culturală și de viziune psiho-spirituală, configurată existențial pe îndelungi segmente de trăire socialitară și în relație firească cu cei mai mulți dintre vecini. Insularitatea apartenenței noastre latine în această parte de lume nu ne-a împiedicat să ne îmbogățim sufletul, viziunea globală despre

lume prin achiziții de ordinul ad-stratului cultural *slav*, rodind el însuși pe substratul temeinic al latinității. Clădit la rândul-i pe rădăcinile adânci ale dacismului originar. Și atunci, ar trebui cumva, așa cum rezultă din enunțul dvs, să ne occidentalizăm și sub aspect religios? Există, desigur, inevitabile schimbări și pe acest plan în viața popoarelor, raportate însă la cuprinzătoare intervale de timp. Ele nu pot fi impuse voluntarist. Insuși catolicismul a evoluiv și va cunoaște, evident, forme despre care vorbiți mereu ca despre o miraculoasă salvare a țării și poporului român, poate fi un fericit dialog ecumenist întru umanitate și omenitate, dar nu cu sensul absorbirii mecanice a ortodoxismului. Modernizarea de care acesta are nevoie, precum, în felul său, și catolicismul, nu are nimic comun cu topirea sa în orizonturi de împrumut. Integrarea politică, economică, culturală, socială a Europei are sens tocmai pe fundamentul ireductibil al profilului spiritual, inclusiv religios, al fiecărei părți componente a Europei. Nu putem deci vorbi despre o integrare religioasă în sensul în care vorbim despre aceea politică, ea însăși condiționată de imponderabile pe care nu le putem ignora.

În pofida acestei stări de lucruri, dvs priviți România „din perspectiva convulsivilor unei țări la periferia Europei, cu norme, valori și o religie ortodoxă incompatibilă - de la Marea Schismă (din 1054 - cu civilizația occidentală, romano-catolică și protestantă” (p. 112). Vă invit să ne aplecăm măcar în treacă asupra acestui enunț, și catastrofit, și împotriva logicii. „Convulsile” României sunt aceleași cu ale altor state foste comuniste, nevoite acum să străbată lungul drum al tranziției. Termenul în cauză ar putea trimite și la manifestările necontrolabile, de criză uneori profundă, proprii economiei de piață occidentale și, de ce nu, și la gravele alunecări de criză morală ale societății apusene pe care o luați ca model absolut, idealizat. În acest sens, de ordin axiologic, periferia Europei poate fi chiar în centrul ei, nu neapărat la margini, cu atât mai mult că procesul globalizării șterge contururile până acum ferme

într-un „centru” și „periferie”. Și totuși, chiar în termeni clasici de ne-am exprima, istoria ne obligă să recunoaștem că înnoirile „centrului” au pornit viguros în dese rânduri dinspre „margini”. Totodată, după dvs, Marea Schismă a marcat incompatibilitatea normelor și valorilor noastre, implicat ortodoxia, cu civilizația romano-catolică și protestantă. Bine, bine, dar noi, care ne-am ivit creștini pe lume odată cu propria-ne etnogeneză, cum de-am ajuns la anul 1054 să fim deja incompatibili cu protestantismul ce avea să apară abia după 1500? Iar, dacă ar fi să încercăm o comparație între acestea, așa merge, dincolo de orice analiză strict dogmatică, pe ideea că ele sunt mai degrabă compatibile tocmai prin acea componentă majoră, deopotrivă definitorie, ținând de valorile interioare ale sufletului, de zborul imploziv al spiritului, abstras implicărilor politice proprii istoriei catolicismului.

De aceea, mă întreb și în acest loc: de ce ortodoxismul trebuie să reclame compatibilitatea cu Roma? E ca și cum așa pretinde acesteia să se compatibilizeze cu o a doua Romă, ba chiar cu cea de-a treia. În fapt, fiecare are de exprimat ceva propriu, condensând metafizic experiențele de viață ale diferitelor spații istorice. Încât, „problema compatibilizării” ori este una falsă ori ascunde un expansionism - și el de factură ideologică până la urmă - al occidentalismului. Veturstetea lui se vadește tocmai în clamarea superiorității sale într-o lume în care, astăzi, interferențele viguroase și pluripolaritatea creației culturale majore schimbă nu doar fața, ci și fondul lucrurilor. De aceea, mi se pare caduc îndemnul dvs ca societatea românească să aibă ca scop „integrarea în civilizația condusă de creștinii occidentali” (p. 112). Integrarea în cauză ar fi, tot după dvs, „ieșirea din somnul cel de moarte” (p. 113). Luată însă în acești parametri, ea ne-ar duce spre un alt somn - dogmatic!

IOAN HUMĂ
(Scrisoare d-lui profesor Viorel Roman,
Bremen, Germania)